

”Pensionärer beskattas inte hårdare än löntagare”

Dagens Nyheter den 18 augusti 2010

Pensionärerna är en av Sveriges största väljargrupper. Frågor som pensionärer anser viktiga blir därmed av yttersta vikt även för de politiker som gärna vill ha pensionärernas röster i det kommande valet. Den fråga som just nu kanske engagerar landets pensionärer allra mest är den så kallade ”straffbeskattningen” av pensionärer. Med ”straffskatt” menas ingen egentlig skatt utan i stället att jobbskatteavdraget endast gäller arbetsinkomster och inte pensioner.

Pensionärernas intresseorganisation PRO driver en intensiv kampanj i denna fråga. I en ofta citerad rapport skriver de att en löntagare med 14 000 kr i månadslön efter jobbskatteavdraget betalar 700 kr lägre skatt per månad än en pensionär med motsvarande pensionsinkomst. Sverige är, enligt rapporten, dessutom det enda land bland 18 jämförda länder där pensioner beskattas högre än arbetsinkomster.

Responserna har inte låtit vänta på sig. Ett stort antal politiker, ledarskribenter och samhällsdebattörer har hakat på talet om att Sverige i dag ”straffbeskattar” pensionärer. Regeringen har redan sänkt skatten för pensionärer, men trots det går både den rödgröna oppositionen och enskilda regeringspartier till val på fortsatta sänkningar av pensionsskatten. Som sagt, under valår blir pensionärers hjärtefrågor även politikernas hjärtefrågor.

Det finns bara ett problem med denna diskussion. Det är att den i grunden är felaktig. I själva verket beskattas löntagare hårdare än pensionärer i Sverige. Någon ”straffskatt” för pensionärer existerar inte.

Alla som känner till det svenska skattesystemet vet att löner beskattas i flera led. Utöver kommunala och statliga inkomstskatter beskattas löner också via arbetsgivaravgifter. Även om arbetsgivaravgifterna betalas in av arbetsgivaren är det löntagaren som i slutändan betalar eftersom lönen minskar med lika mycket.

Arbetsgivaravgifterna innehåller trots namnet både avgifter och skatter. Avgifterna är kopplade till individuella förmåner, till exempel ålderspensionsavgiften, och anses därför inte vara skatter. Vissa arbetsgivaravgifter saknar däremot koppling till förmåner och betraktas allmänt som rena skatter. Det kanske tydligaste exemplet på dessa är den allmänna löneavgiften. En löntagare med 14 000 kr i månadslön betalar via sin arbetsgivare en löneavgift på cirka 1 250 kr, knappt nio procent av lönen. Denna löneavgift är därmed större än de 954 kr som samma löntagare får tillbaka i form av jobbskatteavdrag. Storleksskillnaden syns även på nationell nivå. År 2009 var löneavgiften 87 miljarder kr medan jobbskatteavdraget endast var 66 miljarder kr. Innan jobbskatteavdraget infördes betalade alltså löntagare betydligt högre skatt än pensionärer medan de i dag endast betalar något mer i skatt.

Påståendet att Sverige är det enda land där pensionärer beskattas hårdare än löntagare saknar också det stöd i fakta. I PRO:s rapport jämförs summan av inkomstskatten och de sociala avgifter som betalas in av arbetstagaren. Att även arbetsgivare betalar in sociala avgifter i vissa länder verkar ha gått PRO förbi, vilket gör att man inte kan använda deras siffror för att jämföra länder.

Även OECD:s egna pensionsskattejämförelser (som återfinns i publikationen ”Pensions at a Glance” 2009) motsäger påståendet. Pensionärer betalar högre inkomstskatt (exklusive sociala avgifter) än löntagare i en majoritet av de undersökta länderna, till exempel Finland, Japan och Tyskland. Länderjämförelser är emellertid svåra att göra eftersom systemen skiljer sig åt. I vissa länder, exempelvis Sverige och Nederländerna, är pensionerna internationellt sett höga och beskattas relativt högt. Andra länder väljer i stället att betala ut lägre pensioner som sedan beskattas mildt. Att då bara jämföra skattetrycket blir missvisande.

Pensionärer i Sverige är med andra ord inte skattemässigt missgynnade i dag. Men har de som grupp inte fått det relativt sett sämre av de senaste årens skatteförändringar? Nej, inte heller det är säkert. Jobbskatteavdraget gynnar visserligen främst dem som jobbar. Men i den mån avdraget leder till att fler får jobb och att fler timmar arbetas gynnas faktiskt även pensionärerna eftersom pensionssystemets finansiering till stor del bygger på löntagarnas inbetalningar. Ju fler som jobbar desto mer pengar finns att betala ut i pensioner.

Även fastighets- och förmögenhetsskatternas kraftiga minskning har gynnat pensionärerna som grupp. Enligt SCB:s förmögenhetsstatistik var pensionärerna år 2007 rikast i landet. Personer mellan 65 och 74 år hade en genomsnittlig förmögenhet efter skulder på 1,34 miljoner kr medan genomsnittet i gruppen 20–64 år endast ägde 682 000 kr.

Att hela denna straffskattedebatt grundas på felaktiga påståenden är förstås allvarligt. Men kanske ännu allvarligare är hur Sveriges politiker struntar i fakta och långsiktiga ekonomiska hänsyn när de tävlar om att utlova kompenserande skattesänkningar till pensionärerna, allt för att vinna deras röster i det kommande valet.

Oroande är att finansminister Anders Borg i vårpropositionen motiverade miljardskattesänkningar till pensionärer med att ”pensionerna sänkts som en följd av den stigande arbetslösheten”. Finansministern använder därmed finanspolitiken för att kompensera för att pensionssystemets inbyggda stabiliseringsmekanism, den så kallade bromsen, har aktiverats. Tanken med pensionssystemet är att det ska vara ett autonomt reglerat välfärdssystem, frikopplat från statsfinanserna. Finansministerns agerande visar att denna princip inte gäller i praktiken. Håller pensionsöverenskommelsen eller ska allmänna skattemedel skjutas till när pensionerna upplevs bli för låga?

Förhoppningsvis kommer den fortsatta diskussionen om svenska pensionärers välfärd att vara befriad från grundlösa påståenden. Endast då skapas förutsättningar för en rättvis välfärdspolitik för dagens och morgondagens pensionärer. Även under valår.

Helena Svaleryd

ledamot av Finanspolitiska rådet

Daniel Waldenström

expert på inkomst och förmögenhetsfördelning